

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIENTKARTINĖS IŠMOKOS NUO COVID-19 (KORONAVIRUSO INFEKCIJOS)
PASISKIEPIJUSIEMS ASMENIMS, SKIRTOS VAKCINACIJAI SKATINTI IR COVID-19
PANDEMIJOS PADARINIAMS MAŽINTI, ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Didesnės rizikos susirgti sunkia COVID-19 forma amžius pasiekiamas apie 65 asmens gyvenimo metus ir toliau, augant amžiui, rizika nuosekliai kyla. Pasaulio epidemiologiniai duomenys rodo, kad vyresni nei 65 metų asmenys turi net 62 kartus didesnę tikimybę mirti užsikrėtus koronavirusu negu jaunesni nei 55 metų asmenys (šaltinis: koronastop.lt). Dėl šios priežasties yra svarbu paskiepyti kuo didesnę vyresnio amžiaus žmonių skaičių, taip išvengiant hospitalizacijų, sveikatos priežiūros įstaigų perpildymo ir mirčių. Tas pat pasakytina ir apie kitus asmenis, kurie priklauso rizikos susirgti sunkia COVID-19 ligos forma grupei.

Deja, bet Lietuvoje šiuo metu vakcinuotas nepakankamas asmenų virš 65 metų amžiaus skaičius.

Antai, šiuo metu turime paskiepytą vos 57,3 procento vyresnių nei 80 metai žmonių. Taip pat nėra vakcinuoti kiti padidintą riziką susirgti sunkia COVID-19 ligos forma grupei priklausančias asmenys (pvz. asmenys sergantys diabetu, kitomis lėtinėmis ligomis). Vyriausybė imasi precedento neturinčių priemonių ribodama nevakcinuotų asmenų teises: pvz. jie netenka galimybės naudotis tarpmiestiniais autobusais ir pan. Tai sukelia natūralų žmonių nepasitenkinimą ir norą priešintis, antra vertus, dalis šių priemonių, pvz. draudimas nevakcinuotiems asmenims lankytis klubuose, pramogų centruose, yra daugiau adresuoti jauniems žmonėms ir vargiai ar gali paveikti senjorų elgseną.

Tuo tarpu daugelyje kitų valstybių vis dažniau kalbama ne apie draudimų ar galimybių ribojimą, bet apie racionalų motyvavimą, kuris užtikrina ir žmonių sveikatą, ir pačios sveikatos sistemos stabilumą. Pavyzdžiui, JAV Pietų Virdžinijoje dovanojamos 100 dolerių vertės dovanų kortelės, Niujorke pasiskiepyti nusprendę žmonės dalyvauja loterijoje, kurios prizas – 5 milijonai dolerių, kai kurie Kanados universitetai besivakcinuojantiems studentams siūlo dalyvauti loterijose, kurių prizai – studijų stipendijos. O ir mokslininkai pastarojo meto publikacijose vis vieningiau sutaria, kad finansinis skatinimas yra ypač valstybei naudingas tuomet, kai susiduriama su situacija, kur elgesio pokytis gali sumažinti ateities išlaidas sveikatai (Sprengholz et al, 2020; Volpp et al, 2021, Garcia et al, 2021; Chaeyoung Lee et al, 2021). Antai, JAV yra skaičiuojama, jog pandemijos kaina ateityje sieks daugiau kaip 16 trilijonų dolerių, tad išlaidos, kurias valstijos patiria finansiniam skatinimui, apsimoka. Efektas yra akivaizdus. Mokslininkai pripažįsta, kad finansinės iniciatyvos yra ypač efektyvios, kai norisi paskatinti žmones pasirūpinti prevencija ir atlikti veiksmą tik vieną kartą, pavyzdžiui, kai skatinama dalyvauti vėžio patikros programose arba vakcinuotis.

Visa tai įvertinus, tikslinga senjorams virš 65 metų amžiaus, kurie buvo vakcinuoti po šio įstatymo projekto registravimo dienos, suteikti finansines paskatas bei kartu tokiu būdu ir padėkoti už jų rūpestį sveikata, skiriant vienkartinę 100 eurų išmoką, kurią jie panaudotų savo reikmėms tenkinti, vaistams ar sveikatos prekėms įsigyti, taip įliejant papildomas lėšas į mūsų valstybės ekonomiką. Tad materialinis vakcinacijos skatinimas ne tik lemtų išsaugotas gyvybes, nes asmenys virš 65 metų yra labiausiai pažeidžiami, bei ir būtų išsaugotos lėšos infekcijos pasekmių gydymui, reanimacijai, slaugai.

Šio įstatymo projekto paskirtis – siekiant spartinti vakcinaciją nuo COVID-19 (koronaviruso infekcijos) ir mažinti dėl COVID-19 plitimo keliamas grėsmes vyresnių kaip 65 metų asmenų bei kitų asmenų, priklausančių rizikos susirgti sunkia COVID-19 ligos forma grupei, sveikatai bei skatinti ekonomiką, nustatyti vienkartinės išmokos asmenims, paskiskiepijusiems nuo COVID-19, (toliau – vienkartinė išmoka) dydį, teisę ją gauti turinčius asmenis, vienkartinės išmokos skyrimo ir mokėjimo sąlygas, tvarką ir finansavimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą koordinavo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos suformuota šešėlinė Vyriausybė, projekto iniciatoriai – jį pasirašę Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojantys įstatymai nenumato jokių paskatų, tame tarpe – ir finansinio pobūdžio, asmenims vakcinuotis nuo COVID-19. Poįstatyminiame lygmenyje, vadinamojo „Galimybių paso“ apimtyje yra nustatomi ribojimai COVID-19 vakcina nesiskiepijusiems asmenims, tikintis, kad ribojimų pagalba, siekdami jų išvengti, jie bus priversti vakcinuotis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Teisę į vienkartinę išmoką, kurios dydis - 100 eurų, 65 metų ir vyresni asmenys bei asmenys, kurie sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka priskiriami rizikos susirgti sunkia COVID-19 ligos forma grupei, įgyja tuomet, jei jie po 2021 metų rugpjūčio 16 dienos pasiskiepia pagal visą vakcinacijos schemą viena iš Europos Sąjungoje registruotų vakcinų nuo COVID-19. 2. Teisę į vienkartinę išmoką įgyjama tą pačią dieną, kai pasiskiepijama antrąją vakcinos doze, jei visa vakcinacijos schema sudaryta iš dviejų vakcinos dozių arba pirmąją vakcinos doze, jei visa vakcinacijos schema sudaryta iš vienos vakcinos dozės.

Asmenims, įgijusiems teisę į vienkartinę išmoką, vienkartinė išmoka išmokama ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo teisės į vienkartinę išmoką įgijimo dienos. Išskyrus tą atvejį, kai asmenys laikotarpyje nuo 2021 m. rugpjūčio 16 d iki šio įstatymo įsigaliojimo 3 straipsnio nustatytais sąlygomis įgijo teisę į vienkartinę išmoką. Tokiu atveju vienkartinė išmoka išmokama per vieną mėnesį nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos.

Vienkartinės išmokos, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registro bei Valstybinės ligonių kasos pateiktais duomenimis, paskiria ir šio įstatymo 4 straipsnyje nustatytais terminais išmoka Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos, nereikalaudamos iš asmenų, kurie pagal šį įstatymą turi teisę gauti vienkartinę išmoką, prašymų. Vienkartinė išmoka asmeniui pristatoma tokia pačia tvarka, kuria jam yra pristatoma socialinio draudimo senatvės pensija. Vienkartinės išmokos išmokamos iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui skiriamų valstybės biudžeto tikslinių asignavimų išmokoms iš valstybės biudžeto finansuoti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai bei korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo priėmimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymą inkorporuoti į teisinę sistemą nereikės keisti kitų įstatymų.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Naujų terminų įstatymu nėra įvedama.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įvertinus tai, kiek Lietuvoje yra 65 metų ir vyresnių asmenų, bei kiek iš jų nėra skiepyti, manytina, jog maksimali suma, reikalinga iš valstybės biudžeto tuo atveju, jei skiepytųsi absoliučiai visi nepasiskiepiję šios amžiaus grupės asmenys, būtų – 16 800 000 eurų.

14. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „vienkartinė išmoka“, „COVID-19“, „skiepijimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia

Seimo nariai

Aurelijus Veryga